

Változatok egy versre

A következő négy vers közül az első a latin eredeti, a XVI. századbéli nápolyi költő, Balassi egyik legfontosabb mintája, Hieronymus Angerianus epigrammája. A többi három ennek a versnek valamilyen átdolgozása: egy prózai és egy verses fordítás, valamint Balassi Bálint *de voce ad vocem* (szóról szóra) történt fordítása. Angerianus poéta más verseit kiváló fordításokban olvashatjuk Balassinál, valamint Rónai Pál kétnyelvű kötetében (Latin költők. Budapest: Officina, 1941).

Néhány magyarázat: A Delius a Delus szigetén Latona istennőtől született Phoebus Apollo mellékneve (húgát, Dianát is nevezik Deliának). Cynthus a szigeten magasodó hegy neve. Az első három versben Delius napistenként, Diana holdistennőként jelenik meg. A Parthenium („a szűz hegye” Arcadia szélén álló hegylánc), amely felett Diana uralkodik.

Tanulságos, hogy milyen szót milyen szóval fordít Balassi. De a versek itt nem annyira a tanulság, hanem inkább a gyönyörködtetés kedvéért jelennek meg.

I.

Angerianus: De Caelia venante

Dum vaga venatur per nostros Caelia saltus,
 Hanc cernens, subito Delius obstupuit:
 Cur his errat, ait, campis germana remotis?
 Et juga parthenii linquit amoena soli?
 Dum sic miratur vergit sua lumina: Cynthum
 Lustrat et hic vero est lumine visa soror.
 Anne duas, inquit, peperit Latona Dianas?
 Quae consanguinea est, ista? vel illa mihi?
 Haec vadit passis, et passis illa capillis,
 Haec placet indigni pectore, et illa placet.
 Nusquam tam similes toto sunt orbe Dianae:
 Una stat effigies, unus utrique decor.
 Venantes ambae, verum: sed dispare praeda,
 Iuno ait, haec homines conficit, illa feras.

II.

Angerianus: A vadászó Caeliáról

Míg hegyeinkben Caelia szertebolyongva vadászik,
 Delius észrevészi, s ím hüledezve megáll.
 Szól: mért kóborol erre a húgom e távoli tájon?
 Elhanyagolva a szép Parthenium hegyeit?
 Álmélkodva lepillant, és sugarával a Cynthust
 Járja be: lám, szintén húga világol amott.
 Csak nem kétszer szült — így szól — Latona Dianát?
 És melyikük testvérhúgom: ez itt, vagy az ott?
 Szétterülő hajjal jár ez, haja szétterül annak,
 Látva nemes keblét, tetszik az is, meg az is.
 Nincsen a föld kerekén ily két egyforma Diana:
 Arcuk is épp ugyanaz, s mindegyikük gyönyörű.
 Látni: vadászok mindketten, de a préda egész más:
 Iuno szerint embert gyilkol ez, az vadakat űz.

III.

Mialatt Caelia hegyeinkben bolyongva vadászik, a Delius, ámuldozva nézi őt. Miért kóborol — mondja — ikernővérem ezeken a távoli tájakon, s miért hagyja el a Parthenium vidékének bájos bérceit? Míg így csodálkozik, alább veti fényét: Cynthust szemléli, s való fényében látható a nővér itt is. Csak nem két Dianát szült Latona? — szól. Melyik való velem egy vérből, ez itt, vagy az ott? Széttérül (szertesugárzik) a haja ennek, s annak a haja is, tetszik nemes keble ennek is, annak is. Sehoh a földkerekségen nincs két ennyire hasonló Diana: arcra egyforma mindkettő, s egyformán ékesek. Mindketten vadásznak, való igaz, de nem egyforma zsákmányra: Iuno szerint ez embereket ejt el, az vadakat.

IV.

Balassi Bálint:

XLI. De Julia venante: A julia vadászatjáról, kit írva küldött volt Juliának. De voce ad vocem ex Angeriano. Azon nőtára

Széllal hogy vadásza én lelkem Julia
 egy igen szép cserében,
 Tündérek egyike vevé őt eszébe
 s monda lassú beszédben:
 „Itt e földön angyal mit jár vadászattal,
 ha vagyon helye mennyben?

Hevült vala penig Julia sokáig
 vadak után jártában,
 Kikapcsolja azért hónál fejérb mellyét,
 hűl szép szellőn árnyékban,
 Kit hogy tündér láta, csak reá ámula,
 így szóla ő magában:

„Két Diána vagyon talám ez világon?
Mely hasomló ez hozzá!
Diána módjára megeresztve haja,
kezében szép dárdája,
Könnyű zöld ruhája, oldalán kézija,
szép aranyos puzdrája.

Képe, keze, szeme, teteme, termete
olyan mind Diánának,
Beszéddel, énekkel, magaviseléssel
ők mely hasonlatossak!
Mulatságnak örül s néha lóra is ül
mindkettő, úgy vadásznak.”

De csak szarvasokat és egyéb vadakat
ver és vadász Diána,
De vitézek között szerelmére kötött
s fogott sokot Julia,
Senki el nem szakad, valakire akad,
mert erős ő hálója.

Kiben engemet is mint egyebeket is
régen fogott s fogva tart,
S így ő el sem bocsát, fel sem mészároltat,
kétség között tartoztat,
Hogy tüzében égjek, valameddig élek,
mint egy gyújtó áldozat.

Szegi Amondó Zoltán munkája